

KÉT BRONZKORI ROVÁS. (Bronzkori szkíta feliratok)

Tulajdonképpen a zárójelben lévő írásom 2015 év elején került közzétételre,¹ amire most két aktuális felvetés miatt is visszatérek. A legutóbbi Isszik csésze feliratát ismertető írásom² alapján került fel bennem; vajon a vele közel egykorú és szintén szkíta balta rovásfelirata is olvasható-e visszafelé, s indokolt-e korábbi olvasatom felülvizsgálata az utóbbi évek kutatásainak eredményei alapján? Már csak azért is, mert a „Fénylek, vágsz ezzel, sírig szolgád” olvasatom Csallány Dezső és Vékony Gábor (ma már nem teljesen helytálló), írásaiból elsajátítottak alapján jött létre. Azóta viszont, elsősorban Bakay Kornél és mások művei vezettek rá, hogy az *ómagyar írást* (egyelőre) az orosz kutatók és régészek (neveik a vonatkozó írásaiban) által feltárt 7–10. századi kelet-európai és közép-ázsiai *rovásleletekben kell* keresnünk! Eredményt végül is Pletnyova (1981, 49. kép)³ „türk jelei” alapján értem el, melyek hangértékeit *magyarnak* tekintve igazolódott, hogy az orosz részéről (jobb híján) valamilyen török nyelvűnek tartott feliratok (olvasni mégsem tudták), bizony magyarul szólnak hozzánk. Csak a Kárpátoktól keletre lévő (Kaukázustól a Don-menti Majakig, a dél-Turáni-alföldtől az alsó-Jenyiszzejig, Isszikig terjedő) földrésznyi „magyar nyelvezetű” területről már több mint hetven rovásleletet ismertettem. (www.magyarostortenet.hu). Ezek alapján tudtam összeállítani (meghagyva az orosz besorolást) a Kubán-, Don-, Majak- és közép-ázsiai *ómagyar rovásjeleket, az írás- és jelölésének egységes szabályát*.

No, de térjünk vissza az előzetes felvetésre, s nézzük át a szkíta és a kiscsöntői leletről írtakat oly módon, hogy az előzőt (esetleg módosítva) tájékoztatás végett kisebb betűmérettel megismétlem, de annak az újabb ismeretek alapján felülvizsgálatra szoruló részét újra írva ajánlom.

A szkíta fokos

2014. október végén olvastam Tóth Imre: Magyar őstörténet című írását, melynek „A Kárpát-medence nyelve és írása” fejezetét a szerző két rovásbetűs lelet képével és azok egy-egy nagy fenntartással fogadott olvasatával illusztrálta.⁽¹⁾

Az egyik a Róma melletti Campagna mezőn talált szkíta bronz tokos balta, melyet mintegy 3000 ezer éve a Kárpát-medencében készítettek, a másik a Hosszúfalú-kiscsöntői lelet.

Az inkább fokosnak tekintendő szkíta baltát eredetileg a Római Jezsuita Múzeum őrizte, de a második világháborúban megsemmisült, csak a tárgyjegyzékben maradt fenn. Kép forrása:⁽¹⁾

Röviden tekintsük át a fokos írástörténetét Fehérné Walter Anna publikációja alapján.⁽²⁾ A leletet először képmelléklettel együtt 1865-ben az angol Lubbock régész publikálta könyvében, feliratát ismeretlennek jelölve. Magyar részről érdemben elsőnek Debreczeni Miklós foglalkozott a felirat kibetűzésével:

SeGÍT IS ÜT IS RÓ IS

„Tetszetős” eredményét 1914-ben Sebestyén Gyula igyekezett az Ethnographia hasábjain a „hivatalos álláspontot” képviselő megsemmisítő gúnnyal „betűrejtvényé” silányítani.

1. *Delibeli József*: Bronzkori szkíta feliratok. www.leventevezet.extra.hu/szkita_feliratok.pdf (2015. I. n. év)

2. *Delibeli József*: Az Issziki szkíta feliratról. www.leventevezet.extra.hu/Isszik.pdf (2020.)

3. *Bakay Kornél*: Őstörténetünk régészeti forrásai II. Miskolci Bölcsészeti Egyesület 1998, 95. 81. kép. (Pletnyova...)

(1). *Tóth Imre*: Magyar őstörténet. [Bp.] FRÍG Kiadó 2009, 86–87.

(2). magyarmegmaradasert.hu/kiletunk/anyanyelvunk/item/3529-az-ékírástól-a-rovásírásig-2-kötet.

Később Pataky László eltérő fejtési módszerrel, csekély módosítással hasonló értelmű olvasatot adott, ami kétségtelenül igazolja a magyar nyelvűséget:

eGE SÉT ÉS ÜT ÉS RÓ ÉS

Debreczenyi a függőleges szárú székely 𐌠 (e) betűt i-nek, Pataky az Ee-t é-nek vette. Újabban Varga Csaba is foglalkozott a felirat olvasatával:⁽³⁾

SeGeSEet EeS ÜT EeS RO EeS azaz, SEGESÉT ÉS ÜT ÉS RÓ ÉS (Sebesít is üt is ró is)

Véleménye szerint „ez egy harci fokos volt, elsődleges értelme tehát éppen az, hogy sebesít és nem pedig az, hogy ékesít.” Láthatóan a három olvasat között nincs értelmezési eltérés, mindegyik funkciós szöveget ad. Ez továbbra is igaz lehet, de én alapvetően hibás olvasatnak tartom mindegyiket.

Indoklásul felhozom az alábbiakat:

- Az egyedül álló (s) rovásjel hangértéke kimondva: es vagy sö. Az s szárán befelé mutató „egyenes szárú” -e- betű kimondva sohasem kerülhet az -s- elé, vagy mögé. A ligatúra helyes olvasata eSES és nem ES, IS, vagy EeS (ÉS).
- Itt is kiemelem amit már Csallány Dezső rovás olvasatainak felülvizsgálatánál igazoltam,⁽⁴⁾ az elforgatott -s- betű mindig más hangértéket jelöl. Lásd a kunkerekegyházi gyűrűn V (v), a pomázi,- mezőberényi gyűrűn > ('d), míg a deszki,- ladánybenei feliraton < (a/á).
- Értelemzavaró hiba az 5. jel RO olvasata. A függőleges 'l' rovásjel ősidők óta az -sz- hangunk képjele. Kizárt, hogy egy 1673-ból származó Kájoni ábécé⁽⁵⁾ l (r) „írásmutatója” visszavetíthető lenne a 3000 évvel korábbi betűre.
- Kifogásolom a székely 𐌠 (e) betű „kiegyenesített” változatát e-ként, i-ként értelmezni, melyre példát sem is tudok említeni. Előttém nem ismeretlen a ' 𐌠 ' alakú rovásjel, mely a szkíta-alán-óbolgár összehasonlító elemzés alapján a szkíta -g- betű.⁽⁶⁾ Csak emlékeztetésül, ez a jel a battonyai gyűrűn a -gy- betű.⁽⁷⁾

Ezek után azt hiszem elő kell állnom egy más, saját olvasattal. Abban egyet értünk, hogy a hat rovásjel ligatúra. (Lám-lám mégsem latin írásfejemény, ősidők óta létezik!)

Nekem feltűnt, hogy a hat rovásjel „beszédesen” egy-egy nagyobb rováskarakter jellegrajzát mutatja! Induljunk el egyelőre ezen a nyomon, s ne vegyük figyelembe a jelek belsejében lévő mellékjeleket.

Máris felírhatunk egy

	F N > ʌ > >			jelsort,
melynek betűsora:	'B 'K/'R E/O S E/O 'D			

Hangzósításán nem kell sokat töprengeni, mert a BoKOSOD betűsor fokosról lévén szó, valójában a **fokosod** szót fogja jelenteni. (A rovásjel hangértékét nagybetűvel, a nem jelölt magánhangzót kisbetűvel jelölöm.)

Az első betű viszont most nem az -f-, hanem a -b- betű, amivel nincs is különösebb gond, hiszen tudott, hogy a magyarban és a rokon nyelvű sumerben is ismert a **b > p > f** hangfejlődés, hangcsere. Ezt figyelembe véve a fokosodhoz legközelebb álló szótári alak a **POKOSOD**. Akkor már helyben is vagyunk, mert az ómagyar -p- hang gyakran f-re cserélődik, erre példák sora található a Czuczor – Fogarasi szótárban.

Így akkor feltételezhetjük azt is, hogy talán a bronzkori ómagyar rovásbetűk között nem is volt külön -f- betű. A ma ismert székely 𐌠 (f) feltehetően későbbi újítás eredménye, az élőbeszédben végleg rögzült -f- hangra. Tudok példát mutatni a lippói orsógomb feliratából, ahol valójában a „**pon**” a fon igét jelenti.⁽⁹⁾ A -p- hang eddig ismert rovás változatai: a lippói orsógombon 1 (p > f), jelen esetben (balról-jobbra) F (b > p > f), a Vékony szerinti nagyszentmiklósi 1 (v/β) jel, a kelet-európai ómagyarban ('b), a székely rovásban 𐌠 (p).

Vajon miért is írhatták rá a fokosra, hogy fokos? Hát azért biztos nem, hogy lám ez a fokos!

A neolit,- a kőkori emberek a természetben éltek, függtek tőle, az életüket befolyásoló jó és rossz, a csodálatukat és értetlenségüket kiváltó, ártó természeti erőknek igyekeztek a kedvébe járni; azt megszemélyesítették, isteni erővel ruházták fel. Akár Fokos nevű istenük is lehetett, vagy olyan istenségük, akinek a fokos volt az attribútuma. Nevének ráírásával hitük meggyőződésük szerint, átszállhatott a fokosra az istenség ereje, jószolgálat, minden olyan tudnivaló, melyre az eszköz eredményes használata során szükségük lehetett.

Botos László írja⁽¹⁰⁾ a sumerok hitvilágáról: „IZ-TEN az Ég és Föld szövetségesévé a Fokost avatta, a Fokos és a Nádkosár hivatásául pedig a MUNKÁT rendelte.” (Lám milyen egyszerű és nagyszerű.)

De térjünk vissza az eredeti mellékvonalas rovássorra, melyről már tudjuk, hogy olvasata kapcsolódik a fokos funkciójához.

(3). *Varga Csaba*: Jel Jel Jel. [Bp.], FRÍG Kiadó 2001, 229–232.

(4). *Delibeli József*: FELÜLVIZSGÁLTAM Csallány Dezső rovás olvasatait. www.leventevezer.extra.hu/Fv.pdf (2014.)

(5). *Varga Cs.*: az i. m. 263.

(6). http://iristom.com/books/ALABO-DT-BOLB_PISMO/AL-PBG-p-3.htm Szravnitelnij analiz alano-drevnebolgar...

(7). *Delibeli József*: A battonyai nászék gyűrű. www.leventevezer.extra.hu/battonya.pdf (2014. II. n. év)

(9). *Delibeli József*: A „szédűt” lippói orsógomb. www.leventevezer.extra.hu/Lippo.pdf (2015. I. n. év)

(10). *Botos László*: www.magtudin.org/Sumir%20magyar.htm

Nézzük át sorban a ligatúrák jeleket:

- 1. jelről már tudjuk, hogy az lehet F (¹b/p), vajon miért van elfektetve? Válasszuk le a kompozícióról a -b/p- betűt, balról kapunk egy hasonlóan szögletes □ alakú jelrészét. Ez pedig nem lenne más, mint az C (**n**) betű szögletes változata, ami ugyanilyen a felsőszemerédi köfeliraton⁽⁴⁾ is. A ligatúra tehát balról jobbra, felülről lefelé a F + □ (**p-n**).

Nos, akkor most álljunk meg, mert a felirat első karakterét helytelenül azonosítottam. Nem tűnt fel, hogy a dominánsnak tartott F alak (jobbra döntve) a nem teljesen zárt ◊ (²k) rovásbetű megnyújtott (paralelogramma alakú) vízszintes felső oldalát jelöli! Így valójában az első karakter a ◊ + † (²k-¹b) összevonása. Felmerülhetne az elfektetett r/¹b³/ is, de úgy gondolom az elsődleges cél a ²k-hoz való illesztés, nem a betűkapcsolat jelölése volt, más a helyzet majd visszafelé.

- A 2. karakter rajza valójában egy nagyalakú N betű, aminek belsejében mellékjelek is vannak. Ez az alak ugyan összevethető a későbbi Kárpát-medencei N (¹r-¹k) ligatúrával, de jelen esetben inkább az N (¹r) vagy a hosszított szárú, balra dőlő † (¹k) betűről lehet szó. Bontsuk két részre a karaktert. A baloldali ' † ' alakú rész belsejében a szárazakat összekötő két vonal **Λ** szinte kínálja a későbbi székely-magyar **Λ** (L) rovásbetűt. (Az eredeti alak mellékjelei a későbbi fára rovásakor váltak oldalirányúvá.)

A jobboldali ' † ' alakú karakterrészről kiemelhető V (²v) rovásbetű (jobboldala függőleges), vö. a kunkerekegyházi gyűrű⁽⁴⁾ hasonló jelével. A függőleges szár viszont hosszított vonalú, ami jelöli a felülről kezdődő l (**sz**) betűt, míg a rá merőleges két rövid vonalka a már ismert † (**g**) betűt. Jobboldali összevonásként a V + † + † (v-sz-g) vagy V + † + † (v-g-sz) rögzíthető. A két ligatúrarész közé már csak az (¹r) vagy a (¹k) betűt kell beilleszteni, hogy megkapjuk a karakter teljes: **Λ + † + V + † + †** (**l-¹k-²v-g-sz**) betűsorát.

A Kr. e. 5–6. századnak tartott Isszik feliraton ez a karakter már egyértelműen az N (¹r-¹k) ligatúrát jelentette, ezt most is elfogadhatjuk. Ezáltal viszont (balról-felül kezdve) a ligatúrában megváltozik a betűk sorrendje, az N + **Λ + † + V + † + †** (**l-¹r-¹k-²v-g-sz**) lesz.

- 3. kombinációt † + † (**sz-e/o**) részekre bontom. Az elődök (‡-†) „ŪT” olvasatát, ha el is fogadnám, a rovásalak összevont képét mindenképpen kifogásolnom kellene, mert az „Ū” ívére szerkesztett † t-nek helyesen, így kellene † † kinéznie. A felső rövid kis vonalka nálam az l (**sz**), alatta pedig irányultsága alapján az † (**e/o**) betű van, erre példák sora a (4). hivatkozásban. Talán a belsejébe tett rövid vízszintes mellékjellel † van megkülönböztetve, az 5. jegy azonos alakú † o-jától. Hasonló † (**e**) (epszilon) jel látható a nagyszentmiklósi kincs „görögös” felirat részén is. A ladánybenei,- mezőberényi gyűrű és a heidenheimi feliratban⁽¹¹⁾ az -e- rovásbetű: ' † ' alakú. A ligatúra hangzósítása tehát: † + † (**sz-e**).

Megjegyzem a görög epszilon alakú rovásjel vízszintes vonala jelentheti a rövid-vonalas ómagyar – (¹r) rovásbetűt is, vagyis a karakter az † + – + † (**sz-¹r-e/o**) összerovásaként is elfogadható.

- A 4. jel tulajdonképpen nem más mint az -s- belsejében a -g-, azaz † + † (²s-g). Az -s- viszont önmagában is felbontható (lásd a (4). hivatkozásban írtakat) † + † (s-r) ligatúrára, ami által akár hármas † + † + † (²s-¹r-g) összevonásra is gondolhatunk.
- 5. jelet már tisztáztuk, hogy az csak az † + † (**sz-o**) összevonása lehet. Ehhez csak annyit tennék hozzá, hogy a -o- alsó íve ötletesen vissza van kanyarítva, nehogy az -sz- szárához tartozónak véljék (D), ami mást jelent.
- 6. jel feloldása egyszerű: † + † (**g-¹d**), a -g- felül van, így előzi az d-t. A d-re példák a (4). és (10). lábjegyzetben.

A „pokosod” szó alapján a 2. jelben a -k- betűt fogadom el, amivel a jelsort így írhatjuk fel:

P-N • L-¹K-V-G-(SZ) • SZ-E • S-R-G • SZ-O • G-¹D

A 2. jel második felétől a felirat jól olvasható: Vág vagy VáGSZ eSZE SÍRiG SZOGÁD.

A P-N-ről már tudjuk, hogy az, az egy-szótagú F-N is lehet: FeN olvasattal. A követő L-K hozzá olvasva F-NL-K, amiből kijön a FeNLeK, erre könnyen is rávágtam, hogy a fokosnak fenéssel történő élezéséről van szó. Feltűnt viszont, hogy akkor az ige egyesszám első személyében (fenek, fenem), mit keresne az -l- betű?

Segítségül Pető Imre ősmagyar nyelvről szóló írásához fordultam, amiben a hun és szkíta nyelvi anyag található.⁽¹²⁾ A bolygók címszó alatt írja: „A feni fényt jelent, – Feni ~ Vénusz ~ Fény(es) – az igéje feni = magyarban fenni. A feni tehát nem élesítést, hanem fényesítést jelent.” (uo. 5.) (A bronz tükröt is ilyen fényesítéssel tükrösítették.)

Nézzük mit ír a Cz – F szótár:⁴ FEN (2) szilárd testet csiszolás, dörzsölés, köszörülés által élesít. FENY (fen-j) elvont törzsök 1). Nem egyéb, mint a meglágyított fen ige. A FeNLeK szó tehát nem más, mint a fényleni ige egyesszám első személyű **fénylek** alakja.

A Vág és a Vág(SZ) alapján két olvasat is kijön:

Fénylek, vág össze, sírig szolgád!

(11). *Delibeli József*: Heidenheimi avar szíjvég. www.leventevezet.extra.hu/Avarszujveg.pdf (2014. IV. n. év)

(12). *Pető Imre*: *Elődök szava*. Corvina Sacra Könyvkiadó Magyarország, 2009. Int.: Ősmagyar nyelvek Webhely 13.

4. *Czuczor Gergely – Fogarasi János*: A magyar nyelv értelmező szótára I-IV. Pest 1862–1874. Továbbiakban: Cz – F

De felmerülhet a VáGSZ eZE olvasat is, hiszen a Cz – F a 60. oldalon azt írja, hogy az -sz- a z-vel szeret váltakozni. Végül is az utóbbi változatot véglegesítettem:⁽¹⁴⁾

P-NL-K • V-G-SZ • SZ-E • S-R-G • SZ-OG-D
PeNLeK VáGSZ eZE SiRiG SZOGÁD

Fénylek, vágsz ezzel, sírig szolgád!

Ez az olvasat ugyan igen tetszetősnek hangzik, mégis elvetem, a továbbiakat ezért nem is idézem, kivéve annak ma is aktuális záró formuláját:

Végezetül kérdezem, vajon e *magyar nyelvű szkíta* bronzkori felirat miért nincs történelmünk, nyelvtörténetünk kiemelt helyén, miért nincs rováslelkünk között nyilvánartva?

Miért, miért... hiszen már Fehérné is arról panaszkodott, hogy az első magyar nyelvű kísérletét is a „gúny tárgyává tették.” Sovány vigasz a Debreczeni–Pataky–Forrai-féle megoldásnak a 29. párizsi Orientalista-Nemzetközi-Kongresszuson kapott elégtétel. Változott valami is azóta? Ajánlom írásomat barátságos Tóth Imrénének könyvéhez. «

*

Tulajdonképpen most térnék rá a bevezetőben jelzett felvetések egyikére, miszerint indokolt és helytálló-e a balta (fentiekben idézett) korábbi olvasatát felülvizsgálni az Isszik írás² megállapításai alapján? Érvényesek-e azok a Kárpát-medencei balta feliratára is? Tekintve, hogy a Kr. e. szkíta–szaka(jász) felirat már olvasható volt ugyanazokkal az *ómagyar rovásjegyekkel és szabályokkal*, mint a későbbi (6–10. századi) kelet-európai és közép-ázsiai magyar nyelvű feliratok! Vajon ez igazolható most is? (A továbbiak során nem térek ki a rovásjelek betű/hangjának igazolására, az írásszabályok és jelölések ismertetésére, mindezek az Isszik írás 9. lábjegyzetében megtalálhatók.)

Írjuk fel a felirat betűsorát az előzetesen már megadott új és az érvényes régebbi (zárójeles) karakterekkel, balról-jobbra:

$${}^2\text{K}^{-1}\text{B} \cdot {}^1\text{R}^{-1}\text{L}^{-1}\text{K}^{-2}\text{V}^{-1}\text{G}^{-1}\text{SZ} \cdot \text{SZ}^{-1}\text{R}^{-1}\text{E}/\text{O} \cdot ({}^2\text{S}^{-1}\text{R}^{-1}\text{G}) \cdot (\text{SZ}^{-1}\text{O}) \cdot (\text{G}^{-1}\text{D})$$

1 2 3 4 5 6

az egy- és kéthangú egy szótagú gyökjelek hangzósítása:

$${}^2\text{Ki}/{}^1\text{Be} \cdot \text{u}^1\text{R} \cdot \text{áL}/\text{o}^1\text{K} \cdot {}^2\text{Vé}/\text{G}/\text{SZo} \cdot \text{SZe}/{}^1\text{R}/\text{E} \cdot {}^2\text{Si}/{}^1\text{Ri}/\text{G} \cdot \text{SZ}/\text{O}/\text{Gá}/{}^1\text{D},$$

azaz mai nyelvünk szerint:

Kibe úr állok, végszó szere, sírig szolgád!

Vagyis azt tudatja a balta (eszerint harci balta) tulajdonosa, hogy csak utolsó szóként, végső érveként kívánja használni!

Láthatóan csak az első három karakter módosult. Az utolsó > (¹d) hangzó helyett felmerülhetne az > (a/á³) önhangzóval azonos alakú, már általánosan elterjedt (L) betűvel a „szolgál” olvasat is, de visszanezve írásaimat elvetem, mert ez a hangcsere csak a 8–10. századi feliratokból ismert.

Vizsgáljuk meg az ellenirányú olvashatóság lehetőségét is, ami azt jelenti, hogy a karakterek betűsorát jobbról-felül kezdve határozzuk meg:

- Az utolsó 6. jegy nagyalakú > (a/á) betűjének belsejében (a felső vonalhoz) a tükrözött (g³) van illesztve, az így kapott ꞥ + > (a/á-g³) összevonást kell majd hangzósítanunk.
- 5. jegyünk irányultsága alapján az l + > (n-sz) ligatúra.
- 4. karakter előző „sírig” olvasatának sorrendje visszafelé: / + ꞥ + Λ ({}^2\text{s-g}^{-1}\text{r}) lesz.
- 3. jel tükrösorrendje: l + – + > (n-{}^1\text{r-sz}), az -sz- most is rövid vonalú.
- A legösszetettebb 2. összerovás értelmezéséből két változat is kijöhet attól függően, hogy az N ({}^1\text{r}^3-{}^1\text{k}^3) kapcsolatot hova helyezünk, értő az 1 + A + ꞥ + 1 + N + l ({}^1\text{sz-}{}^1\text{r}^3-{}^2\text{v-g}^3-{}^1\text{l-k}^3), az -r-jobboldalát kiemelve, és az A + 1 + N + 1 + ꞥ + l ({}^1\text{sz-g}^3-{}^2\text{v-}{}^1\text{r}^3-{}^1\text{k}^3-{}^1\text{l}) ligatúra is. Természetesen jobbról a karakteren ülő (sz) betű után az ({}^1\text{r}), (g³) és ({}^2\text{v}) közül bármelyik következhet.
- Az 1. paralelogramma alakú ◊ ({}^2\text{k}) betű felső vonalát a tükrözött és jobbra döntött ꞥ ({}^1\text{b}^3) betű alkotja. A jobbról felül lévő -b- mellékjele jelöli ki a kezdő hangot, ami esetünkben az r-irányú /{}^1\text{b}^3/\text{r} hangkapcsolat, együtt a /{}^1\text{b}^3-\text{sz}/\text{r-}{}^2\text{k} lenne, ennek valós jelentése: /{}^1\text{b}^3/\text{r-}{}^2\text{k}, az -sz- nem lehet r-irányú /sz/\text{r} = \text{r}, kiolvasva: \text{r}/{}^1\text{B}^3/{}^{-2}\text{K}, az iránybetű is rovásjel.

(14). 2014. 11. 02.

A meghatározott karakterek jobbról-balra:

$\mathbb{K}^2\text{-r}\backslash^3\mathbb{B}\backslash \cdot \text{}^3\mathbb{K}^1\text{-J}\text{-}^3\mathbb{D}\text{-V}^2\text{-}^3\mathbb{R}^1\text{-}\mathbb{S}\mathbb{Z} \cdot \mathbb{S}\mathbb{Z}\text{-}^3\mathbb{R}^1\text{-N} \cdot \text{}^3\mathbb{R}^1\text{-}^3\mathbb{D}\text{-}\mathbb{Z}^2 \cdot \mathbb{S}\mathbb{Z}\text{-N} \cdot \text{}^3\mathbb{D}\text{-}\mathbb{A}\backslash\mathbb{A}$

1
2
3
4
5
6

Az egy- és kéthangú egy szótagú gyökjelek hangzósítása most már balról-jobbra:

A^h • Go/No/SZ • iS • iG/éR • Ni • áR/uSZ • SZo/Ra • Vé/G • áL • Ká/r • Bé/Ke

Azaz mai nyelvünk szerint:

Ah(Isz) gonosz is ígér, ni árulsz szóra, vég áll, kár (a) béke!

A „vég áll” alatt a bekövetkezett véget értem, ami után már felesleges a béke. Meg kell jegyeznem, hogy a 2. karakter (...-l¹-k³) vége nem teljesen sorrend követő, de meghagytam mert a későbbiek során is gyakran előfordul (többtagú ligatúráknál) a jobb érthetőség érdekében sorrendcsere.

Magyarázatul a Cz – F szótárból:⁴

- AH (2) isz. Mélyebb vágyféle érzelmekből kitörő kedélyhang.
- NI mutató indulatszócika, mely által másokat figyelmeztetünk.

A 2. karakter pontosabb • J³K¹-³R¹-V²-³D-SZ • ligatúra változatával egy másik olvasatot kapunk, balról-jobbra hangosítva:

A^h • Go/No/SZ • iS • iG/éR • No • áR/uSZ • SZe/G • Ve/R • oK/aL • ro • Bé/Ke

Azaz mai nyelvünk szerint:

Ah(Isz) gonosz is ígér, no árulsz, szeg ver okkal, ró béke!

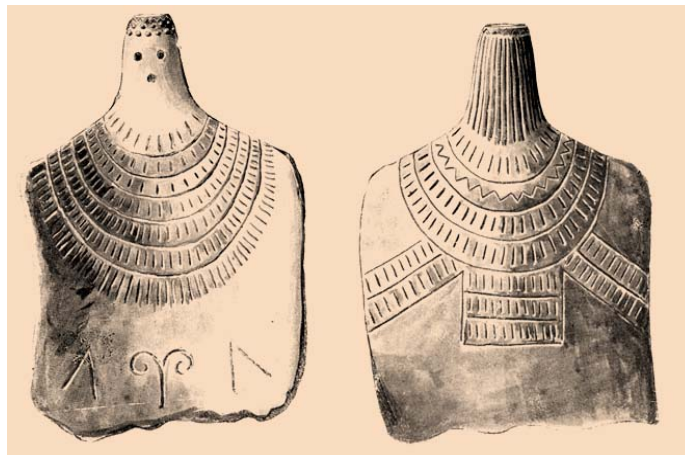
Vagyis az áruló fejét joggal veri szeg (szekerce), így róják, fedik meg a békére utasítva!

A Cz – F szótárból:

- NO 2). Néha egyszerű felszólításul szolgál.
- SZEG (3) vagy SZĚG v. SZĚG (2) fn., tájdivatosan SZÖG... megegyezik a 2-ik értelmű, vagyis csúcsot jelentő szeg szóval, menyiben mindegyik valami éknemű, csúcsosat, egyik végén összeszorulót jelent... melyek metszésre, hasításra vonatkoznak, mint a szeg és szel igék, továbbá szekerce, szab, szak, szakad, szakóca. (Lásd a szanszkrit szagh gyököt, az ó-hellén szagar-isz szekerce szót).
- RO 4). átvitt értelemben valakit megróni, a. m. bizonyos csíny, kihágás miatt megfedni, valamit felróni valakinek.

Hosszúfalú-kisfentősi felirat.

»A mintegy 3500 évesnek tartott leletet a két falu között találták, melyről leírást Vende Aladár adott.

Kép: varm_szatmar_148.jpg

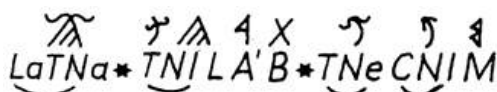
„Megvan neki a szeme, szája, fejdísz, haja, nyak,- mell,- hátdísz. A cserép fekete és finom agyag. Az alak alja le van törve, vajon valami bálványféle alak volt-e, vagy edény lapos füle. Az a körülmény, hogy az alsó része mindinkább vastagodik és alul kissé hajlik, ez utóbbira enged következtetni.

E lelet érdekességét növeli, hogy Schliemann tanár, a híres régész, trójai ásatásai alkalmával, hasonló alakú, de nem ily díszes edényfület talált, melyet ásatásairól írott művében, ábrán is bemutat.”⁽¹⁶⁾

Radics Géza szerint az „Istennőt, Nagyasszonyt ábrázoló töredéken írásjelek láthatók. A sátor alakú jelek megegyeznek a magyar rovás-ábécé S betűjének alakjával. A két „sátoralakú” jel között van egy díszítésnek tűnő jel is. Feltehetőleg ez az N és T összeírása, ligatúrája, mely jelet megtaláljuk a bolognai botnaptár szövegében is. – Ennek igazolására említi a Bálint, Mincént és Antal szavakat, Forrai Sándor „Küskarácsnytól sülvester estig” című könyvéből. Amint látjuk, az NT összeírása hasonlít a régészeti leleten látható jelhez. (...) Ha mai ismereteink birtokában elolvassuk, (...) akkor balról jobbra a SeNTeS olvasatot kapjuk.”⁽¹⁷⁾

Csaba vezér:⁽¹⁸⁾ „a kifestősi lelet két „S” és köztük levő TEN hangértékű rovásjeltől áll. Olvasata oda vissza: ős Ten, magyarázatot nem fűz hozzá.

Láthatóan egyetértés van abban, hogy a mellképi jelek *rovásjelek*. A „sátor” alakú S ~ 2 jelek gond nélkül értelmezhetők. A középső jel azonosítását a botnaptár NT jelével kétségesnek tartom, képe átvéve a (17). jegyzetből:

Egyrészt, mert nem is hasonlít a lelet jelére, másrészt ez az NT a Bálint szóban véleményem szerint csak egy alulról sorolt $\Upsilon + \triangleright$ (n-th) összerovásból lenne érthető, mely felülről (th-n) értelmű. Ha így nézzük, akkor az Antal szót hibás feloldásnak kell tekinteni, mert a ligatúrában nem ismerhető fel az -n- alakja. Az „Antal” helyes olvasata: $\Lambda + \Upsilon$ (th-l), a -t- az l-hez igazítva, azaz Ethel vagy Athil (Attila). Véleményem szerint az -enth- eredeti alakja egy T (tau) jel lehetett. A botnaptárt, mint a neve is utal rá fára rótták, hogy elkerüljék a fa rostjával egyező irányú vízszintes rovásvonalat, azt írástechnikailag Υ „hullámosították”, ami papíralapon is ténylegesen hullám lett.

Kitérnék a nikolsburgi ábécé Υ „enth”, illetve az ezzel azonosnak vélt TEN jelére. Az -enth- jelet talán piktogramként (képjelként) is lehetne értelmezni. A „madár” alakú jel lehet a lelket égbe vivő (Turul) madár, a „lélekmadár” szimbóluma. A kifestősi jel ŐS-TEN, IS-TEN értelmével azért nem értek egyet, mert a szó férfiágú, atyauralmú, nevének ráírására (megszemélyesítése) egy női alakra, asszony mellképére helytelen értelmezés!

Ha a ' Υ ' jel középső felső kis függőleges vonalkáját elhagyjuk megkapjuk Orchon–jenyiszeji r^2 rovásbetűt,⁽¹⁹⁾ aminek a lelet alakjával egyező változata is van! (uo. 157.) Ez a terület már Kr. e. 2. évezredben szkíta fajú népek törzsszállása volt, akiket majd a jüecsik és hsiung-nu hunok követnek. (Ishjamts táblázatában már hsiung-nu-nak tartott jeleket is közöl. (uo. 174.) Véleményem szerint e jel elsődlegesen a *szkíta–hun* (r^2) rovásbetű lehet, az ótörök írásban a Kr. u. a 6-7. századtól vált ismertté. A piktogram ótörök hangértéke r^2 , magas hangrendű magánhangzókkal harmonizál. Az ótörök nyelvekben nem volt szókezdő 'r' hang, csak jövevény szavak esetében. Így hangértéke csak véghangzó lehetett. (az i. m. 142.) (Szerintem a jel az ó-sumer „hegy–föld” hieroglifára is visszavezethető.)

A lelet középső ligatúráját (balról) feloldhatjuk a „kazáriai” vagy keleti hun–magyar rovásjelekkel is $\langle + | + \rangle$ (n-sz-e/o), és az (s) jelét $\uparrow + \Lambda$ (i/j-s), esetleg $\Lambda + \backslash(s^{-1}r)$ ligatúráként is. Az (r^2) és a (th) jelek további lehetőséget jelenthetnek.

Mielőtt bármiféle olvasási találgatásba kezdenénk, próbáljunk magyarázatot találni, kit ábrázolhat a mellalak, a felirat funkciós kapcsolatban van-e vele? Az biztos, hogy nem egy közönséges nőről (asszonyról) lehet szó! A mell-, és hátékszerekkel gazdagon díszített nő istennő, Nagyasszony lehetett. A mai keresztény Nagyasszonyra nem gondolhatunk, hiszen a lelet közel 3500 éves. Így marad a hunok, szkíták, magyarok Boldogasszony, Földanya mondanője. A sumer korig talán nem is kell visszanéznünk, mert van hun írásos származástörténetünk is.⁽¹²⁾

Pető: A hun szövegek világa fejezetéből a hun és örmény betűkkel írt szövegtöredék elejét idézem:

„Asari Ishehunkh (...) ontuta Asaret Asaraszúrihesz (...) Asarinekh vikh amendachunkh voltakh.

A szöveg értelmezése: Asari Ishehunkh¹ nemzette világot Asariszuninek². Asarinak³ a fia(i) volt(ak) minden hun ember.

Az 1. jelentése: A Világ Emberőse, Mindenség Ura. A 2. jelentése: Világanya, Világasszony, 3. rövidebb neve is van a Mindennemzőnek: **Asari** (Világi).⁽²⁰⁾ Számunkra a női istenség a fontos: **Asaruszun** a Világanya, Világasszony.

Asaraszúni (Isfahán) világot uraló nő, a világot szülő. Rövidebb nevén **Asari** „Világi”

Ha ez így helytálló, akkor az a feladat, hogy az Istenasszony nevét tudjuk-e azonosítani Pető elemzése nyomán a feliratban?

Lehetséges, talán kétféleképpen is:

$$\Lambda \cdot \Upsilon \cdot \Lambda \text{ vagy } \Lambda \cdot \Upsilon \cdot \uparrow + \Lambda \gg S \cdot R \cdot S \text{ vagy } S \cdot R \cdot I/J-S$$

$$aSaR \cdot iS \text{ vagy } aSaRI \cdot iS, \text{ azaz}$$

Asar ősasszony vagy a Világi ősasszonya. (iS = ős)

Esetleg szóba jöhetne az SáR • ős, azaz Föld őse, Föld szülője (sár föld értelemmel).

Most két ok miatt is ellent kell mondanom a fentieknek (példaként meghagytam) és a továbbiaknak, mert én is azt a helytelen nézetet követtem, miszerint: „egy jel és fordítottja azonos hangértékű.”

(16). *Vende Aladár*: Szatmár vármegye őskora. Mek.oszk.hu/09500/09536/html/0020/17.html

(17). *Radics Géza*: www.szittya.com/Alsotatarlakatolabotnaptarig.html

(18). magyarmegmaradasert.hu/kiletunk/anyanyelvunk/item/2890-elhallgatott-nyelvemlekeink/2890-elhallgatott...

(19). *Szekeres István*: A székely és az ótörök írás jeltörténete. Budapest 2008, 179.

(20). *Pető I.*: az i. m. 102–105.

Ezt azóta (de miért is fordítanak meg, ha ugyanazt jelenti?) több írásban is cáfoltam (még ma is elfogadott). A másik ok az, hogy Pető kimondottan hun szöveget ismertet, ami nem egykorú a lelettel, mégis elfogadtam, feltételezve, hogy az ősbibb szkítából eredhet.

De mitől is különleges eme kislejtési felirat, hát a kétféle $\Lambda \sim \backslash$ (s) rovásbetűtől. Ezek önmagukban nem szimmetrikusak mint az Λ (2s) jele, ezért hangértékük sem lehet azonos.

Vajon melyik az alapállású, s melyik a tükrözött? Ezt már írásos dokumentum, az 1483 óta ismert nikolsburgi ábécé Λ gót Γ s-l jelzett betűje alapján is eldönthetjük. Az ottani rovások jobbról soroltak, így az olvasás iránya felé a jel függőleges ' Λ ' oldala áll. A balta és az Isszik felirat korabeli íráskezdetek balról induló, ezért a kislejtési első jegy a tükrözött Λ ($^3\Gamma$), az utolsó pedig alapállású. Most akkor meg kellene meghatározni a tükrözött hangértékét. A szabály úgy szól, lásd az ^{1. alatti} ^{9.} jegyzetet, hogy (a tükrözött száraz magán- és mássalhangzót, rejtett elemeire bontva, ligatúráként is értelmezhetjük). A mi jelünk viszont nem „száraz,” még ha van is függőleges l (sz) vonala, de így is ligatúráként kell kezelnünk. Balról az egyvonalas / (1r), az r-irányú \wedge /j/, az \uparrow ($^1j^3$) és az l (sz) rovásjelekkel kétagú: (1r - $^1j^3$), (1r -sz) és az **r**/ $^1j^3$ -sz ligatúrákat alkothatunk (az iránybetűt kiemelttem, ami rovásjel értelmű).

A középső karakternél, az előzmények alapján, gondolhatunk az $\langle + \Upsilon + \rangle$ (**n-¹r-e/o**) összevonásra, míg a harmadik a szóló \backslash (s) jele. Talán fel is írhatjuk a felirat betűsorát úgy, hogy az első jel ligatúráját a fentiekből majd hozzákeressük:

(...) • N-¹R- E/O • S

Tudjuk, hogy a felirat női istenséget, asszonyságot, életet adó földanyát, termékenységi szimbólumot személyesít meg. Az óvilágból ismert ilyen istennők: Is, Ist, Istar, Anahita, Inana, Asertu, Io, stb. nem Kárpátiak. Tóth-Kurucz Mária⁵ írja, hogy „az Anyaistennő imádat ténye hozza kapcsolatba az Al-Ubaid népet a Duna-medencében már honos Duna, Olt ősnépekkel, (akik talán a hettiták előtti Anatólia lakói, edényeik Kura–Arax-i), ahol már Kr. e. 5. évezredben megállapítható az anyaistennő tisztelete. „Az Al-Ubaid-i nép az Anyaistennőt nem NIN-HURSÁG-nak, hanem ERES-KI-GAL-nak nevezte – magyarul úgy mondanám – a „NAGY FÖLD ERŐSE.”...Az „Olt melletti kultúra” urbanizált és központja az „ERŐSD” nevű város... agyagfigurák ábrázolták az Istenanyát... és nem véletlen, hogy a neve „ERES.”

Akkor a felirat második felét olvashatnánk eRES-nek, de a balta és feliratunk azonos alakú visszakanyarított -o- betűje igazolja az istennő mély hangrendű „oROS, uROS” névváltozatát, és talán azt a tényt is, hogy a lelet már eleve egy másik (3500 évvel fiatalabb), szatmári tájegység és magyar tájnyelvű nép (középső bronzkori) terméke.

„Évekig nyugtalanított írja később a szerző, hogy az erdélyi vizek nevei -os-ra végződnek: Maros, Szamos, Aranyos. Aztán egyes helységnevek: Tordos, Perjámos, Tataros, Máramaros.” Ezek az -os végű helynevek Erdélyből indulva, a Balkánon és Görögországon keresztül, bejárják az Égeikum szigetvilágát, Krétát, Ciprust, a föníciai parton Búblosz, a Nílus mentén pedig Abüdosz.

„Aczél József görög szavai nem azért hasonlítanak a magyarra, mert a Dunaiak átvették tőlük, hanem éppen fordítva.” (az i. m. 90.)

Úgy vélem az Eres-Erőd személynév-helynév analógia alapján, hogy a kő- és bronzkor óta lakott szabolcsi Oros település is OROS istennőről kapta helynevet.

De az így kapott:

(...) • N • o¹ROS

felirat

a fenti ligatúra változatokkal: (1r - $^1j^3$, 1r -sz, vagy **r**/ $^1j^3$ -sz) • Nő • oROS nemigazán értelmezhető, hogy milyen Nőre is, istennőre gondolhatnánk? Viszont a kezdő:

*-SZ • N betűsor

hangzósításából kijöhet a Cz – F szerinti régies asszony szavunk:

- ASSZONY fn. 3). Jelent úrnőt... Föld asszonya... népek asszonya [...] Az achsin mint legrégebb alak után indulva, az asszony gyöke ág, s törzse az ebből származott ágazik vagy ágzik... az ágzóból: ágzon, ágszon, áchszony, asszony. S innen némelyek szerint a magyar asszony, a halotti beszéd szerint: achsin, összetétel volna **akka** (l. AGG alatt) és **zen** vagy más hasonló szókból.

5. Tóth-Kurucz Mária: Aranyfónál. Cleveland Ohio 1990, 64. www.leventevezzer.extra.hu/Aranyfonal.pdf (2019.)

- AGG minthogy az agg mint melléknév csak vén korra, nagy időre vonatkozik: innen is valószínű, hogy az agg igének is ez a tulajdon értelme. (A lapp nyelvben aige = ős, a finnben akka = vén asszony, ősanya, a szanszkritban is akka, annyi mint anya, nagymama.)
- Sára Péter: Alán eredetűnek tartják az oszét xsūn = úrnő, fejedelemasszony; axūn = u. a. jelentésű szavak alapján. Az alán szót azonban csak feltételezik axin alakkal... nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a régi török: oxšayu = asszony is mennyire hasonlít.⁶

Dr. Aczél József szerint⁷ „A szittya–görög őshaza a Fekete tengertől északra elterülő vidék volt kb. az 50. fokig. Két nagy ágra oszlottak: a szittya- és hellén görög. A nyelvi különbség eleinte csak dialektusi volt, később különálló nyelvekké fejlődtek. Kr. sz. előtti mintegy ezer évvel e hellének elhagyták az őshazát előtünk ismeretlen okból, s egyfelől Kis-Ázsiába, másfelől a Balkán déli részére költöztek. Az új település alkalmával egy idegen néppel keveredtek össze, talán valamely trák törzsszel vagy a pelaszgokkal; e vegyülés erős nyomokat hagyott vissza nyelvükön... ellenben a szittya–görög maradt a régi. Ez az oka, hogy míg a magyar ny. majdnem egész szókincsét le tudjuk vezetni a görögből, addig a hellén szókincsnek talán kétharmada egyezik a magyarral.” (Őstörténeti megállapításai talán nem mindenben helytállóak, de a nyelvi és szótári párhuzamai nem kerülhetők el.)

Aczél a *kszi* hangról írja: a *k* gyengén vagy épen hangzott... az asszony szó régi alakjában tisztán kiérezhető e hang: akhszin, ahszin, a szittyából ez az alak jutott be az oszétba is.

- asszony a^ksziosz, a^kszion érdemes, tisztelt. (az i. m. 43.)
- agg, og, ük ogug-iosz, szittya: ogg régi, ős, tiszteletreméltó. (az i. m. 148.)

Térjünk vissza a kezdő rovássor: $\Lambda = / + | \cdot \zeta$, azaz a (*-SZ) • N betűsornak a hangzósítására, amelyben a fentiek alapján a régi aggzén, oggzén, akhszin, achszin, ágzon, ágszon, áchszony vagyis **asszony** szavunkat vélhetjük. A szóanalógiák alapján akkor a ligatúra első ferde vonalú (r-irányú) rovásjele alatt egy **-g-** betűt/hangot kell értenünk, ilyet eddig nem ismertünk. Aczél szerint „a szittya–görög írást a székely őrizte meg. Az összes ABC-k közül legközelebb áll hozzá az ó-hellén, lásd csak a székely–szittya Λ (g) és ó-hellén Γ (g) rovásbetűt és a többieket. (az i. m. 182–183.)

Feliratunk rovássorát most már így rögzíthetjük:

$$\Gamma + | \cdot \zeta + \Upsilon + \rangle \cdot \backslash, \text{ azaz } (G\text{-}SZ) \cdot (N\text{-}R\text{-}O) \cdot f(s)$$

Az egy- és kéthangú egy szótagú gyökjelek hangzósítása:

$$aG/SZi/N \cdot oR/O/S \sim \text{Agszin Oros, azaz Asszony Oros}$$

Az AGG = ős, a SZÍN (1) 1). Eredeti jelentése: fény, fénylő, tiszta valami értelmével Cz – F szerint „**Fénylő ős Oros** istenasszonyt is jelenthet. Mivel a magyar nyelvben a **g**, **k**-val, **ch**-val, **h**-val, az **sz** **z**-vel is váltakozik, a fentiek közül bármelyik változat behelyettesíthető! A felirat jobbról indulva is azonos módon olvasható.

Térjünk még vissza a most megismert Γ (g) jelre, válogatva (hivatkozás nélkül) a Kr. e. évezred ABC-éiből: Ciprus: Λ (ko) ~ Fríg: \uparrow ~ Fönícia: $\Lambda \wedge \sim$ Ó-görög: $\uparrow \uparrow \Lambda \Gamma \sim$ Kréta A: $\uparrow \Lambda$

$$\text{Mínosz: } \Lambda \text{ (go, ko) } \sim \text{Moabit: } \wedge \sim \text{Sidon, Trója: } \uparrow \Lambda$$

Tán, a Duna-völgyiek inváziója vihette e Tordosi (Γ , Λ), Tatárlaki (\uparrow) jeleket (egyesek szerint székely írásjelek?) délfelé, ahonnan a Szír–Föníciai szavárd, világból szemita, indogermán áthangolással (p-el-ask, etruszk, illír, ó-hellén), vagy a Kura–Araksz térségből délkelet-Európán keresztül vissza is térhettek az As-kuza, Is-kuza néven emlegetett szkíták révén vonalas (szittya) betűírásként. Talán a kétféle **-g-** betű is a déli Γ és a „keleti” \uparrow eredet terméke?

A mostani **-g-** rovásjelnek van egy jóval későbbi előfordulása:

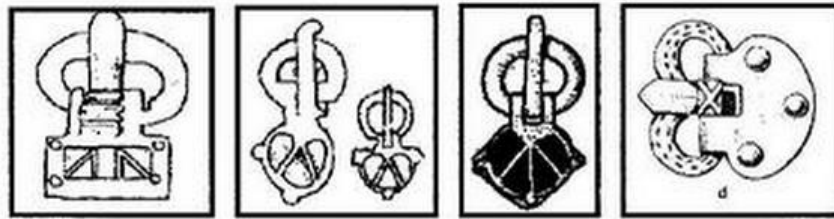
- Ez a \uparrow (g) alakú rovásjel feltűnik az avar-kori ladánybenei gyűrű⁽⁴⁾ Mészárosféle 1. és a battonyai gyűrű 10. jeleként, de nem (g), hanem (gy) hangértékkel.⁽⁷⁾ Nem kizárt, hogy hangtanilag a **-g-** mögötti **i** félhangzó **j**-vé változásának egy későbbi eredménye ez a (gy). De helyhiány miatt is véshették a \uparrow (gy)-t egyoldalvas mellékjellel, aminek még közbenső ' = ' rovásváltozata is ismert.

6. Sára Péter: Ősi szavaink nyomában iráni és turáni tájakon. Budapest 1999, 19.

7. Dr. Aczél József: Szittya görög eredetünk. Első kiadás Budapest 1926, 13–14.

- Talán nem csak alaki összefüggések vannak a föníciai \aleph gimel, az ó-hellén Λ gamma, az etruszk Λ (s), a szittyá Λ (2s), az ősbib \uparrow (g) és a későbbi vonalas szerkesztésű Λ (g) jelünk között. Felhívom a figyelmet az utóbbinak (hivatkozás nélkül) néhány Δ (g^2k), \aleph , A , ∇ alakváltozatára. Ezek lehetnek akár egyéni karakterjelek, de inkább néprészeink nyelvjárásának betűjelei.
- Láthatóan a Λ (g-sz) ligatúra \uparrow (g) jele a későbbiek során valamiért nem állandósult (volt már másik -g-?). Álló helyzetű változata \uparrow viszont $g > h > i/j$ átváltással a \uparrow ($i/j > ^1j$) rovás/betű jeleként rögzült, a torokhangú változatra nyelvünknek nem volt szüksége, így az, egy további alsó mellékvonal hozzáadásával a \uparrow (h) $>$ \downarrow (1k) betű jele lett.

Talán érdemes a kifestősi felirat oly jellegzetes két ' $\Lambda \sim \aleph$ ' karakterére még egyszer visszatérni. Vajon csak szigetszerű volt-e szabolcsi feltűnésük vagy a későbbiek során is előfordulnak, s ha igen, milyen hangzással? Természetesen a kérdésfeltevésem tudatos volt, hiszen ismertem Szekeres írásából a kínai piktogram előzményeiként bemutatott hun csatokat, melyek *forrásképét átvettem*:

„A nikolsburgi ábécé felezett vas nyílhegyének piktogram előzménye a Mezőberényben előkerült hun arany csattesten (Bóna 1993, 150); a felezetlen egyik nyílhegy piktogram a Szeged–Nagyszéksői hun aranycsaton (Bóna 1993, 119. 84. kép), mellette jobbra pedig a Šapkinó–templomhalom 5. sírjából előkerült (vas) nyílhegy piktogram látható. Jobbra tőlük egy Lébényben fellelt hun csattesten a kínai „vessző” piktogram (l. Szekeres 2008, No. 8) rajzának felső része, melynek neve régi nyelvünkön „**cse**-lő-ke $>$ **ce**-lőke” (' lövesszőcske ') volt.”⁸

Talán nem érdemtelen a kicsit hosszúra nyújtott idézet, de engem elsősorban a mezőberényi két karakter érdekel, hogy azok rovásjelek-e vagy csak csatdíszítmények?

Helyettesítsük be először a hun kornál mintegy 2000 évvel korábbi kifestősi szótagjeleket:

$\Lambda \aleph$ (g-sz) (1s , 2s), azaz G-SZ • 1s (s)

A betűsor nem jól hangzósítható (visszafelé se), talán gondolhatnánk a csattulajdonos névbetűire, de másra nem igazán. Vizsgáljuk meg, hogy az *ómagyar* rovásjelekkel olvasható-e?

Értelmezzük először csak az első tagot ligatúraként, követve a balról jobbra irányt:⁹

Λ ($^1r^3$ -sz) • \aleph (2s) azaz, az $^1R^3$ -SZ • 2S betűsor hangzósítva: SZo/Ro/S, vagyis **Szoros!**

Legyen a második tag is ligatúra:

($^1r^3$ -sz) • \aleph (1j - 1r), az így kapott ($^1R^3$ -SZ) • (1J - 1R) betűsor hangzósítva: SZo/Ru/J • Rá, vagyis **Szorulj rá!**

Más összetételű változatokkal:

($^1r^3$ - $^1j^3$) • (1j - 1r), azaz az $^1R^3$ - $^1J^3$ • 1J - 1R betűsor hangzósítva: Já/R • uJ/Ra, vagyis **Jár újra,** mármint az arany csat új szíjra!

($^1r^3$ - $^1j^3$) • sz-/ $^1j^3$ /r, azaz az $^1R^3$ - $^1J^3$ • SZ-/ $^1J^3$ /r betűsor hangzósítva: Já/R • SZi/J/ra, vagyis **Jár szíjra!**

Láthatóan a hun csat ezen felirata az *ómagyar* rovásjelekkel, többféle funkciós értelemmel, is olvasható, akár jobbról-balra is!

Véleményem szerint az sem zárható ki, hogy a többi csatot „díszítő” egyes Λ (2s), \aleph (g) és X (2d) *ómagyar* rovásjelek inkább valamilyen jelentéshordozó, nyelvszerűen használt, katonai beosztást, tisztséget, esetleg valahová tartozást jelentő elemek.

8. epa.oszk.hu/01400/01445/0005/pdf/EPA01445_acta_hungatica_2012_068-113.pdf

9. Az elől álló tükrözött (helycserés) jelet vastagítva jelölöm

Nem lebecsülve azt a hihetetlen aprólékos kutató munkát, amit Szekeres István írásában⁽¹⁹⁾ elvégzett, de én kétséggel fogadom rovásjeleink kínai piktogram és ideogramma előzményeit.

Látható később is hasonló 'A' karakter Pletnyova³ kelet-európai rovásbetűi között, az 'A' (n) betű jeleként. A jel valójában a Stanica Krivjanskaja-i kulacsfelirat 3. 'A' jele, mely Vékony Gábor szerint a „kazár” -š- betű,¹⁰ én viszont elfogadtam az -n- hangot.¹¹ A (g-sz) karakter alapján most tudatosult csak bennem, hogy a kulacsjel *ligatúra is lehet*, annál is inkább, mivel annak szárvégét nem piciny kör, hanem (orosz átírások) nagyobbacska \diamond (²k) betű zárja, lásd a 81. képet.³ (A) Ezt, annak idején egyikünk sem vette figyelembe. Az analógia alapján akkor ez a karakter (jobbról) az $\diamond + |$ (sz-²k) ligatúra, mellyel indokolt korábbi olvasatom elejét: „BoR NeKeM KÜD”... BúRa iSZiK Ki Ma KÜD... kezdetűre javítanom! A karakter további kelet-európai *ómagyar* feliratokban is megtalálható: Kermen-Tolga (D 9.) bikakoponya két darabján, három felirat (4., 5. és 18. jelek), a Majak fellegvár D14. Majak-11 és D 17. Majak-14 jelzésű kövein (az utóbbin szára még ívelt is).¹² (Megjegyzem az újabb felismerések és rovásszabályok alapján, amúgy is aktuális néhány korábbi írásom átnézése, s szükség szerinti javítása.)

Röviden bemutatva a két felirat rovásjelei, a balról olvasottat elé, a jobbról olvasottat utána írva:

$$({}^1d) \succ (a/\acute{a}) \cdot (b) \text{ F } ({}^3b) \cdot (e/o) \succ (n) \cdot (g) \neq (g^3) \cdot ({}^1k) \downarrow ({}^1k^3) \cdot ({}^2k) \diamond ({}^2k) \cdot (l) \text{ A } (l) \cdot ({}^1r) \text{ N } ({}^1r^3) \cdot ({}^1r) - ({}^1r) \cdot ({}^1r) \setminus \cdot / ({}^1r) \cdot (s) \wedge (s) \cdot (sz) | (sz) \cdot ({}^2v) \setminus | (v) \setminus | ({}^2v)$$

Kisfentős: (g) \wedge \cdot \wedge (g) \cdot (e/o) \succ (n) \cdot (n) ζ (e/o) \cdot ({}^1r) Υ ({}^1r) \cdot (s) \setminus \cdot / (s) \cdot (sz) | (sz)

Visszatekintve a két különleges \wedge (g) és \setminus (f, s) rovásjelre, a g-re további példát (egyelőre) nem ismerek, elfelejtődött. Úgy gondolom mindkét jel délről érkező magyar beszéddel kerülhetett (vissza?) a Kárpát-medencébe, míg az \wedge alakú (²s) a betelepülő elő-szkitákkal, szkitákkal érkezett. Az f s-hez köthető alak ugyan a nikolsburgi ábécében, a Rudimentában még feltűnik, de megelőző folyamatos használatukra nem ismerek példát. A későbbi különböző \wedge , \wedge , \wedge alakú (s) rovásjeleket is inkább egyéni karaktereknek tartanám: A hun csatra is inkább egy szimmetriadíszesen olvasható feliratként (nem pedig évezredes emlékezetként) kerülhetett.

Helytálló most is, hogy rovásírásunk a valamikori ősi egy-szótagú nyelvünk hagyatéka, nem csak a beszédben (szóösszevonás), hanem az írásban is törekedett a rövidsége (ligatúra).² A kérdés továbbra is aktuális, hogy hol és mikor, milyen kulturális, gazdasági és politikai térben, közegben alakult ki beszédünk gyökjel folyamán alapuló fonetikus, rovásmódú, vonalas *ómagyar* írásunk?

Talán két felvetés is helytálló: írásunk a magyar nyelvre épülő tudatosan szerkesztett függőleges és dönt egyenesekhez kapcsolt mellékvonalakból és körivekből álló (mértni) lineáris írás, ami a valamikori *nagy területű magyar nyelvezetű őshazában*,¹³ akár több helyen is; Kárpát-medencében, kelet-Európában, dél- és közép-Ázsiában (Turán alföld) különböző időkben alakult ki, mint ahogy Strabon mondja: „mindnyájan egy nyelvet beszéltek, csak kevés különbséggel,” amit aztán 5 ezer éven keresztül a magyar nyelvű szkíta (szittyá), hun, szabír, avar, székely rovások igazolnak vissza! Kaposvár 2020. 09. 16.

Delibeli József
okl. építőmérnök

Jelen írásom az első közlés, www.leventevezer.extra.hu/szkita_feliratok.pdf (2015. I. n. év) módosított és átdolgozott változata, a lábjegyzetek számát utólag (...) -be tettem.

A rovásjelek jelölésénél felhasználtam Dr. Hosszú Gábor székely–magyar, Kárpát-medencei és kazár rovás karakter készletét. Letöltve a Rovásírás Honlapról 2009. októberben.

10. Vékony Gábor: A székely írás emlékei, kapcsolata, története. Nap Kiadó Kft. 2004, 253–266.

11. Delibeli József: Novocserkaszki rovás emlékeink. www.leventevezer.extra.hu/Kulacsfeliratok.pdf (2015. II. n. év)

12. Delibeli József: Kelet-európai rovásaink. www.leventevezer.extra.hu/Keleti.pdf (2017. II. félév)

13. Dr. Grandpierre Atilla: A magyar nyelv alapkérdései – 2. rész KAPU, 2016.06–07, 61–68. Javított, kiegészített vált.